

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 9/10, jaargang 6, september/oktober 2006

Uitgave: 10 PBC's/PSO's. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

---

Van de redactie

Bij jongeren bevindt de bibliotheek zich op *zijn best aan de rand* van hun cognitieve informatielandkaart. Dat zegt **prof. dr. Frank Huysmans**, bijzonder hoogleraar Bibliotheekwetenschap.

Bij allen die het openbare bibliotheekwerk een warm hart toedragen, zit de *Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk* natuurlijk in *het centrum* van hun cognitieve informatielandkaart. Woensdag informeerde een ongeduldige cultuurambtenaar al waar de Nieuwsbrief toch blijft!

Ditmaal weer een dubbelnummer, boordevol informatie, maar ook *duiding*. Want waar zouden we bij alle informatieovervloed blijven zonder de betekenis aan te duiden?

Alle lezers zijn van harte uitgenodigd met tegenduidingen te komen.

Wim Keizer
6 oktober 2006

Raad voor Cultuur: visie VOB nodig op samenwerking met belangrijke partijen

"Het netwerk wordt vaak genoemd, evenals de noodzaak om dit netwerk in te schakelen, maar de VOB ontvouwt geen visie op samenwerking met belangrijke andere partijen zoals NBD/Biblion, de Koninklijke Bibliotheek en de PSO's. Het is naar de mening van de Raad hoog tijd dat de VOB haar positie in het stelsel bepaalt, dat wil zeggen haar taken afbakt en afstemt ten opzichte van zowel andere lagen en partijen in het netwerk van openbare bibliotheken (de "branche-eigen" partners), als partijen uit andere sectoren. Deze positionering speelt ook een belangrijke rol bij de vraag wat de uitvoerende rol van de VOB is of zou moeten zijn. De Raad is het eens met de staatssecretaris dat de VOB als landelijk beheerder van de stelselbelangen terughoudend moet zijn in het zelf uitvoeren van taken".

Dat zegt de Raad voor Cultuur in een advies van 24 juli 2007 aan de minister van Cultuur, mevrouw **Maria van der Hoeven**. De aanleiding voor het advies is de adviesaanvraag van de minister over het meerjarenplan 2007-2008 van de VOB. Het gaat om een tussentijds Cultuurnota-advies. De VOB had met ingang van de huidige Cultuurnota (in 2005) voor twee in plaats van vier jaar subsidie gekregen, in verband met de evaluatie van de stelseltaken die destijds nog op handen was. Nu deze achter de rug is, heeft de VOB een "nieuw" meerjarenplan geschreven en een subsidieaanvraag gedaan voor de resterende twee cultuurnotajaren: 2007 en 2008.

Raad houdt vol

In feite herhaalt de Raad voor Cultuur wat hij ook al in zijn advies naar aanleiding van het rapport van de commissie-stelseltaken had gezegd (zie Nieuwsbrief van mei 2006), n.l. dat *het ontbreekt aan bezinning op het hele stelsel*. De toenmalige staatssecretaris van Cultuur, **Medy van der Laan**, heeft dat advies op de lange baan geschoven (zie Nieuwsbrief juni 2006), maar de Raad voor Cultuur laat nu zien dat hij de moed niet snel opgeeft.

Uitbreiding

De Raad stelt vast de VOB haar rol ten aanzien van stelselbeheer en bibliotheekvernieuwing wil uitbreiden. Dit houdt verband met het feit dat het proces van bibliotheekvernieuwing formeel eind 2007 afloopt, waarmee ook Procesbureau en Stuurgroep zullen verdwijnen. De Raad zegt dat onder invloed van digitalisering en de uitdijende informatiestroom de noodzaak voor het ontwikkelen en aanbieden van bovenlokale, landelijke en zelfs bovensectorale diensten sterk toeneemt. "Deze tendens intensiveert de rol van de VOB als ondersteunende instelling. Daarnaast groeit de bemoeienis van de VOB met het proces van bibliotheekvernieuwing en staat de vereniging voor de uitdaging het bibliotheekwerk voor blinden en slechtzienden te integreren in het openbaar

bibliotheekstelsel. Het zijn ontwikkelingen die het nodige vragen van de VOB en de druk op de VOB als enige landelijke ondersteunende instelling voor de openbare bibliotheeksector opvoeren".

In het nieuwe advies krijgt de VOB lof voor haar voortvarende aanpak, maar ook kritiek.

Geen prioriteiten

De Raad heeft de volgende kritiekpunten, naast wat hierboven al gemeld is over het gebrek aan visie op samenwerking met belangrijke partners:

- "Er is een zeer breed programma en een veelvoud aan intenties en voornemens ontstaan, waarin prioritering of weging ontbreekt".

Medialisering

- "De VOB moet zich, meer dan zij nu doet, rekenschap geven van ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en medialisering van de maatschappij en de cultuur. De vereniging is zich bewust van deze ontwikkelingen, getuige de inleiding van het beleidsplan, maar vertaalt deze niet concreet in beleidsvoornemens. Factoren als de connectiviteit en convergentie van media, veranderend mediagebruik, ontleding, de opkomst van het googelen, en de verschuiving van een publiek georiënteerde media- en informatiesector naar een meer privaat en commercieel georiënteerde en georganiseerde sector, hebben grote invloed op de positie van de bibliotheken in de samenleving, de functies die ze uitoefenen en de rol die zij spelen in lokale en regionale netwerken. De genoemde factoren raken op sommige punten zelfs aan de bestaansgrond van het openbaar bibliotheekwerk. Van de VOB mag verwacht worden dat zij een visie ontwikkelt op de geschetste ontwikkelingen en deze vertaalt in beleidsvoornemens. Zo zou meer aandacht geschonken moeten worden aan de samenhang tussen lees-, kijk- en luisterbevordering en nieuwe leescultuur".

Geen transparantie

- De Raad stelt vast dat het nieuwe beleidskader voor de VOB (de nieuwe besteltaken) niet wezenlijk tot meer overzichtelijkheid of transparantie leidt. "De VOB maakt onvoldoende duidelijk welke

resultaten zij wil bereiken en welke doelen zij stelt in de uitvoering van besteltaken. De fundamentele onduidelijkheid ten aanzien van het onderscheid tussen bestel- en branchetaken en het hybride karakter van de VOB als branchevereniging en beheerder van het stelsel, ontslaan de VOB niet van de verplichting om duidelijk aan te geven waar zij zich als uitvoerder van besteltaken verantwoordelijk acht. Gezien de grote hoeveelheid onderwerpen die zowel voor het bestel als voor de branche van belang zijn, moet de VOB daar waar het kan echt waken voor helderheid, ook in de financiële rapportage, en dat kan beter dan nu het geval is".

Duidelijkheid bieden

- "De regisserende rol van de VOB ten aanzien van bibliotheekvernieuwing kan zeker in belang toenemen, maar de vereniging zal dan wel duidelijk moeten maken welke taken zij wil overnemen, en hoe en door wie deze zullen worden uitgevoerd".

Besteltaken

OCW heeft, op basis van het rapport van de commissie-stelseltaken, vijf besteltaken benoemd, namelijk:

1. *(inter)nationale vertegenwoordiging en promotie van de sector* (inclusief platformfunctie);
2. *educatie, informatie en reflectie* (exposities, lezingen, studiedagen en publicaties);
3. *het inventariseren, waarderen en ontsluiten van erfgoed*;
4. *documentatie en archivering* (archief, bibliotheek, video- of mediatheek), met name de documentatiefunctie;
5. *afstemming en coördinatie*.

Eén erbij, één weg

De Raad voor Cultuur zegt dat er volgens hem een belangrijke besteltaak ontbreekt, namelijk "*ontwikkeling en experiment*". Daarentegen meent de Raad dat de besteltaak "*inventariseren, waarderen en ontsluiten van erfgoed*" nauwelijks relevant is, omdat anderen daar al mee bezig zijn.

De Raad oordeelt uiteindelijk positief over de subsidieaanvraag van de VOB voor de periode 2007-2008, maar verwacht voor de cultuurperiode daarna een meer gedegen beleidsplan.

Het hele advies staat op www.cultuur.nl.

Commissie Bibliotheken

De Commissie Bibliotheken van de Raad voor Cultuur bestaat thans uit de leden:

- **Tineke van Ham** (Bibliotheek Zwolle);
- **Huub Leenen** (Bibliotheek Spijkenisse);
- **Henk Middelveld** (OBD) .

Voorzitter is **Bas Savenije**, secretaris **Cile Schulz**.

De termijn van Henk Middelveld eindigt 1 januari 2007. De Raad voor Cultuur heeft een oproep gedaan voor een nieuw commissielid met kennis op bibliotheekgebied, vooral op provinciaal niveau.

Meerjarenplan VOB ziet zwaartepuntbibliotheken als pijlers dienstverlening

"Bij de zwaartepuntvorming gaat het om de pijlers die de dienstverlening binnen het nieuwe stelsel van basisbibliotheken moeten gaan dragen. Het zijn deze zwaartepuntbibliotheken die als "achtervang" moeten gaan fungeren, waarop de overige basisbibliotheken kunnen terugvallen, bijvoorbeeld voor speciale collecties of voor informatieverstrekking op specifieke gebieden. Doel van deze zwaartepuntvorming is zodanige "economies of scale and skills" te behalen dat aanzienlijke kwaliteitswinsten en kostenbesparingen kunnen worden gerealiseerd. OCW werkt samen met de Vereniging aan een plan van aanpak voor de inrichting van zwaartepuntfuncties. Hierbij wordt de samenhang met andere gelijktijdig lopende projecten, zoals het collectiebeleid, goed in het oog gehouden".

Dat zegt de VOB in haar meerjarenbeleidsplan 2007-2008. Zoals in het bericht over het advies van de Raad voor Cultuur is aangegeven, moest de VOB dit tussentijds meerjarenplan maken als subsidieaanvraag voor de periode 2007-2008.

"Aansluiting"

In de samenvatting zegt de VOB over innovatie en bibliotheekvernieuwing: "Waar mogelijk zoekt de Vereniging aansluiting bij de activiteiten van de Stuurgroep Bibliotheekvernieuwing. Speerpunten hierbij zijn draagvlakverbreiding en de vorming van zwaartepuntbibliotheken, die de pijlers vormen onder

het nieuwe stelsel van basisbibliotheken. Na 2008 zal de Vereniging een groot aantal activiteiten van de Stuurgroep voortzetten en structureel integreren in haar organisatie. De Vereniging geeft het landelijke netwerk vorm en inhoud in samenwerking met de provinciale directieoverleggen. Ook worden door de Vereniging nieuwe, aansprekende bibliotheekconcepten voor de bibliotheek van de toekomst ontwikkeld in het kader van bibliotheek 2040".

In het meerjarenplan verwoordt de VOB verder haar voornemens rond de 5 bestel-taken, waarbij zij aangeeft in welke rol zij dat doet (coördinator, stimulator, aanjager, uitvoerder).

Het hele plan is te vinden op www.debibliotheken.nl.

Jos Debeij vaste adviseur Stuurgroep

De VOB is vaste adviseur van de landelijke Stuurgroep geworden, in de persoon van **Jos Debeij**. Hij adviseert de Stuurgroep bij inhoudelijke vraagstukken.

In de plaats van **Ton van Vlimmeren** (Bibliotheek Utrecht) is **Marchien Oosterhuis** (Bibliotheek Doetinchem) op voordracht van de VOB in de Stuurgroep gekomen. **Frans van der Roer** werd vervangen door **Thije Adams** (voormalig directeur algemeen cultuurbeleid van OCW).

De overige leden van de Stuurgroep bleven zitten:

- **Jan Franssen** (voorzitter), commissaris van de Koningin in Zuid-Holland, tevens voorzitter IPO;
- **Cees Brekelmans**, burgemeester Borne, voorgedragen door de VNG;
- **Jan van Bergen**, gedeputeerde Utrecht, voorgedragen door het IPO.

Helpt marsroutegeld in 2007 voor drie prioriteiten

OCW heeft op advies van het Procesbureau en de Stuurgroep naar de provincies verordonneerd dat in 2007 *de helft van de OCW-vernieuwingsgelden* die via de

provincies lopen moet worden besteed aan drie prioriteiten:

1. collectieplan maken (collectiebeleid);
2. digitale bibliotheek;
3. kwaliteitszorg.

In een mail aan de provinciale ambtenaren schreef **Wim Kamerman** van het Procesbureau over de z.g. "prioriteiten-agenda":

"Beste coördinatoren,
De Stuurgroep Bibliotheken heeft in haar vergadering van 28 september 2006 de Prioriteitenagenda voor de Actualisering van de Marsrouteplannen 2007 vastgesteld. Deze Prioriteitenagenda 2007 is daarmee onderdeel van het toetsingskader voor 2007. Op basis van dit akkoord van de Stuurgroep zullen nu zoals afgesproken de wederzijds goedgekeurde verslagen van onze bilaterale besprekingen ter informatie aan het College van GS worden voorgelegd.

Tevens gaan hierbij de toegezegde Uitwerkingen (eerste fase) voor de eerste drie prioriteiten:

1. Collectiebeleid,
2. Digitale dienstverlening, en
3. Kwaliteit van dienstverlening, met als uitwerkingsonderdelen a. Certificering, b. Benchmarking en c. HRM-beleid. De Uitwerkingen voor deze eerste fase zijn opgesteld door de VOB in overleg met het Procesbureau.

NB. Het kwaliteitsaspect is in een aantal besprekingen uitdrukkelijk aan de orde gesteld. Dat is niet verdwenen maar zal in het Uitwerkingsplan voor de 2^e fase terugkomen.

Prioriteit 4 (functionele verbreding) wordt zoals afgesproken ingevuld door de provincie zelf. Daarbij is duidelijk dat een aantal provincies al meerdere initiatieven heeft ontplooid, waarvan dan ook vermelding dient te worden gemaakt.

De vijfde prioriteit betreft de vorming van de provinciale netwerken en het maken van verplichtende afspraken over de functies die een provinciaal netwerk moet kunnen vervullen. De eerste stappen hiertoe worden gezet in de Werkconferentie over provinciale netwerken op maandag 13 november. Zoals bekend zal Pieter Laban jullie daarvan op de hoogte houden.

De nu beschikbare uitwerkingen voor de eerste drie prioriteiten zijn bedoeld om jullie

in samenspraak met de partijen in de provincie, houvast te geven om tot verwerking van de prioriteiten in de Actualisering van het Marsrouteplan 2007 te kunnen komen. Om die reden spreek ik hierboven over Uitwerkingen voor de eerste fase.

In oktober en november zal gewerkt worden aan verdere concretisering door het opstellen van Uitwerkingsplannen. Deze Uitwerkingsplannen zullen, na bespreking in jullie reguliere overleg, de grondslag vormen voor concrete faciliterende ondersteuning in 2007. Ik zal Pieter Laban vragen deze Uitwerkingsplannen te agenderen.

Rest nog het lastige punt van de relatie tussen plannen – prestaties – middelen. Opnieuw na uitvoerige afweging, in acht nemend de uitkomsten van de besprekingen met iedere provincie afzonderlijk, is besloten dat van het beschikbare budget voor de VernieuwingsImpuls 50% besteed dient te worden aan de eerste drie prioriteiten. Er is geen onderverdeling gemaakt tussen de drie prioriteiten. Bij de afrekening zal in de eerste plaats worden getoetst op de behaalde resultaten, in relatie tot de ingezette middelen. De voortgang van de inzet van de middelen zal worden gevolgd aan de hand van een eenvoudig financieel format en tussentijdse voortgangsverslaglegging (per 1 juli 2007).

Prioriteit 4 kan worden gefinancierd uit de andere 50% van de beschikbare middelen. Gegeven de omvang van de middelen voor 2007 betekent het dat nog een omvangrijk vrij budget beschikbaar is voor provinciale keuzes.

Ik heb met de VOB afgesproken dat eventuele vragen via info@bibliotheekvernieuwing.nl beantwoord zullen worden.

Ik hoop dat jullie hiermee aan de slag kunnen".

Tot zover Kamerman.

De mail bevat als bijlage drie uitwerkingen, gemaakt door de VOB, over de drie onderwerpen collectiebeleid, digitale bibliotheek en kwaliteitszorg.

SOOB NH maakt bezwaar tegen rol VOB bij provincies

"Namens de grootst mogelijke meerderheid van de SOOB laat ik u weten dat de SOOB uw aanpak procedureel niet correct acht. Het stuk *Beleidsprioriteiten marsrouteplannen* is niet behandeld in of vastgesteld door een VOB-ledenvergadering. U praat over de hoofden van uw leden en de PDO's heen via het Procesbureau met provinciale ambtenaren. Daardoor ontstaat de indruk - wellicht ten onrechte - dat u zich voorbereidt op een nieuwe rol als opvolger van Stuurgroep/Procesbureau". Dat schreef SOOB-voorzitter **Adriaan van Geest** aan secretaris-directeur **Jan-Ewout van der Putten** naar aanleiding van zijn brief van 2 augustus 2006 aan de PDO'en over gesprekken van Procesbureau/VOB met provinciale ambtenaren (zie Nieuwsbrief juli/augustus 2006). In Noord-Holland zag alleen de Stadsbibliotheek Haarlem geen reden voor dit protest. (De SOOB is het PDO van Noord-Holland).

"Ongewenst en onjuist"

Van Geest schreef verder: "De SOOB meent dat het ongewenst en onjuist is dat VOB-vertegenwoordigers aan tafel zitten met provinciale ambtenaren. Het is aan de vertegenwoordigers van het PDO om de reguliere contacten te onderhouden over het bibliotheekwerk met de provinciale ambtenaar in hun provincie. Wij zullen deze gang van zaken ter discussie stellen, in overleg met de andere PDO'en in Nederland. Nederland is een gedecentraliseerde eenheidsstaat en de gemeenten in Nederland hebben het primaat in de bibliotheekfinanciering en dus ook het bibliotheekbeleid".

BOZH

Het BOZH (PDO van Zuid-Holland) heeft naar aanleiding van de brief van Jan-Ewout van der Putten besloten in november een principiële discussie te voeren over de rol van de VOB en de verhouding tussen de VOB, de PDO'en de PSO's.

Collectiebeleid: geen prioriteit

Zowel SOOB als BOZH hebben besloten geen hoge prioriteit te geven aan het (laten) maken van een provinciaal plan collectiebeleid. Zij zien niet de meerwaarde in van de

(financiële) inspanningen die hiermee gemoeid zouden zijn.

Resultaat Rode Hoed: diversiteit aan meningen

"Op de bijeenkomst kwam een grote diversiteit aan opvattingen aan het licht". Dat meldt het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing als (voorspelbaar - wk) resultaat van de bijeenkomst in De Rode Hoed op 4 september 2006. Dit was de afsluiting van de eerder gehouden besloten brainstormsessies met **Cultuurdragers**, **Toekomstkijkers** en **Ondernemers**. De Stuurgroep zal zich bezinnen op de vraag wat er met de uitkomsten gedaan kan worden.

Ria Smith van weblog <http://librarylingo weblog.nl/> (raadpleging aan te bevelen - wk) was erbij en gaf in een column op haar weblog de volgende impressie, eindigend in aanbevelingen:

Bibliotheken back to the future

Gisteravond was ik in de Rode Hoed. Er was een debat met de titel '*de bibliotheek onderbenut of achterhaald*'. Goed georganiseerd, flitsend en entertaining gepresenteerd en een vrolijk geanimeerd publiek dat graag z'n mening ventileerde. Veel oude bekenden weer eens ontmoet. Prima avond uit al moest ik er dan voor met de trein. Maar ging het ergens over?

Vorbereidende groepjes van Belangrijke Personen onderverdeeld als Cultuurdragers, Ondernemers, Toekomstkijkers hadden al in drie sessies het voorwerk gedaan en drie manifesten geformuleerd.

De **Cultuurdragers** zagen één hoofdopdracht voor de bibliotheek: bijdragen aan burgerschap en sociale cohesie inclusief een duidelijke opdracht om de toegang tot informatie te garanderen. In tijden waarin Google de toegang tot informatie al aardig aan het monopoliseren is geen overbodig standpunt. Helaas werd op dat aspect weinig ingegaan.

De **Ondernemers** vertelden wat van ondernemers wordt verwacht en zagen geld in de bibliotheek; grote naamsbekendheid, honderden vestigingen, massa's klanten en een ijzersterk merk. De bibliotheek moest

van hen vooral een navigator in de informatievloed worden en een inspirator voor kennis. Helemaal niks op tegen. Behalve een beetje rare metafoor van de bibliotheek als huis op een zinkende ijsschots (hoe kwám dat huis daar dan??) hadden de ondernemers gewoon dezelfde ondernemersbabbel als altijd; betere focus, meer en betere marketing, goeie partners zoeken, een betere organisatiestructuur van het Nederlandse biebwezen, lekker centraal aangestuurd. Wijselijk wilde Jan-Ewout van der Putten op dat punt niets toevoegen. Handig om in je kennissenkring te hebben, ondernemers, bedoel ik, maar helemaal op m'n gemak voel ik me nooit bij ze.

De **Toekomstkijkers** waren duidelijk: de bibliotheek houdt gewoon op te bestaan. Daarvoor in de plaats komt een website die toegang geeft tot de gedigitaliseerde informatie. Verder heeft deze bibliotheek-functie dezelfde opdrachten als de cultuurdragers en ondernemers al aandroegen; kenniscentrum, ontmoetingspunt, bindmiddel en de verzamelplaats voor het verhaal van het individu. Maar dan wel alles online. Ik geloof de Toekomstkijkers.

En zo had iedereen gelijk, en waren er geen winnaars in het debat. Een goede bijeenkomst, zeker niet saai, veel belevenis-bibliotheek, so to speak. Een inspirerende bijeenkomst? Nee.

Maar,

- als cultuurdragers en toekomstkijkers elkaar kunnen vinden
- en de idealen van cultuurdragers overgebracht kunnen worden naar de gedigitaliseerde wereld van de toekomstkijkers
- en de toekomstkijkers er in slagen op korte termijn de mogelijkheden van hun wereld de huidige bibliotheek binnen te brengen
- en de ondernemers de cultuurdragers en toekomstkijkers blijven behoeden voor al te veel idealisme en waan van de dag wordt het nog wat met de bibliotheek. Dezelfde waarden als een eeuw geleden vertaald naar nieuwe mogelijkheden en andere tijden. Mooi hè.

Nu nog maar eens kijken wat de politieke partijen in hun programma's hebben gezet!

Frank Huysmans wil *performantie* meten

Prof. Dr. **Frank Huysmans**, bijzonder hoogleraar Bibliotheekwetenschap aan de Universiteit van Amsterdam, wil zich de komende jaren toeleggen op het meten van de *performantie* van openbare bibliotheken. Hij zei dat in zijn inaugurele rede op 23 juni 2006, met als titel *De betere bibliotheek; Over de normatieve grondslagen van het openbare bibliotheekwerk in het internet-tijdperk*.

Meer dan bestaande cijfers

Onder *performantie* verstaat Huysmans meer dan het "performance measurement" zoals dat in de sector al lang bestaat. "Waar het mij om gaat is niet in de eerste plaats deze "benchmarking", het afzetten van de cijfers van de ene bibliotheek tegenover de andere, of van dezelfde bibliotheek op meerdere momenten in de tijd. Ik wil de "performantie" van de openbare bibliotheeksector als geheel kunnen beoordelen, ten aanzien van de sectoren in andere landen, maar vooral tegenover de normen die het bibliotheekwerk sinds jaar en dag schragen", aldus Huysmans. Hij haastte zich erbij te verklaren dat hij de beschikbare statistieken van het openbare bibliotheekwerk deugdelijk en zeer informatief vindt voor wat betreft de ontwikkelingen in aanbod en gebruik van dienstverlening. "Hooguit zou de digitale dienstverlening wat beter in beeld gebracht kunnen worden, zodat voor de buitenwacht duidelijker wordt dat tegenover de dalende boekuitleencijfers stijgende digitale cijfers staan. Wat er echt nog aan ontbreekt, is een directe koppeling met de normen die aan het functioneren van de bieb gesteld worden – zie het normatieve beoordelingskader dat ik zoëven presenteerde. Dat geldt overigens niet alleen voor Nederland, maar voor zover ik heb kunnen nagaan ook internationaal. Aan de ene kant zijn er registraties van collecties, uitleningen, lezingen, bezoeken en dergelijke, aan de andere kant zijn er standaarden waaraan de bibliotheken moeten of willen voldoen – maar het verband tussen deze twee is op zijn best niet geëxpliciteerd en in het ongunstigste geval afwezig".

Waarden en principes

Uitgaande van vier algemene waarden die te maken hebben met normatieve eisen die in

westerse landen aan het functioneren van media worden gesteld, kwam hij tot *negen principes* die aan het functioneren van media en openbare bibliotheken ten grondslag zouden moeten liggen.

Vier waarden

De vier algemene waarden zijn:

1. *vrijheid*: vrijheid van informatiegaring, meningsuiting en informatieverspreiding, afwezigheid van censuur, bescherming persoonlijke levenssfeer, briefgeheim.
2. *gelijkheid/rechtvaardigheid*: gelijke toegankelijkheid van communicatiekanalen aan producenten- en gebruikerszijde; gelijke educatieve ontwikkelingskansen; respecteren van intellectueel eigendom.
3. *orde/solidariteit*: sociaal-culturele integratie, gemeenschappelijkheid in diversiteit, maatschappelijke stabiliteit.
4. *kwaliteit*: aanleggen van professionele standaarden in producten en diensten wat betreft deugdelijkheid en betrouwbaarheid.

Negen principes

Omdat deze vier waarden te algemeen zijn om direct van dienst te kunnen zijn, werden ze vertaald in negen principes die met één of meerdere van die waarden verband houden, te weten:

1. toegankelijkheid en beschikbaarheid;
2. diversiteit/pluriformiteit;
3. onafhankelijkheid en objectiviteit;
4. solidariteit, bescherming kwetsbaren;
5. sociale controle en integratie;
6. culturele (symbolische) omgeving;
7. betrouwbaarheid en precisie;
8. professionaliteit;
9. actualiteit.

De meeste spreken volgens Huysmans vanzelf, behalve wellicht culturele (symbolische) omgeving. "Daarin komt tot uitdrukking dat cultuuruitingen die via de media tot ons komen een symbolische omgeving en daarmee een basis voor gemeenschappelijkheid scheppen. In die zin dragen ze bij aan maatschappelijke cohesie".

Richtsnoer

Door de negen genoemde principes af te zetten tegen de vijf functies die in de *Richtlijn voor Basisbibliotheken* zijn vastgesteld wordt er een richtsnoer verkregen voor de vervulling van nieuwe en traditionele functies van de bibliotheek. "Bij elke innovatie zou je

je af moeten vragen: welke van de vijf functies versterk je ermee, en hoe komen we daarbij aan de negen principes van goed functioneren tegemoet", zei Huysmans.

De vijf functies uit de Richtlijn zijn:

1. warenhuis van kennis en informatie;
2. centrum van ontwikkeling en educatie;
3. encyclopedie van kunst en cultuur;
4. inspiratiebron van lezen en literatuur;
5. podium voor ontmoeting en debat.

"Ik vind dit een mooi vijftal. Het zijn de historisch gegroeide functies waarvoor mensen anno 2006 daadwerkelijk naar de bibliotheek komen".

Het verband tussen de vijf functies en de negen principes legde hij aldus uit: "De publieke waarden vormen naar analogie van de weefkunst de *schering* en de functies de *inslag*. Beide, waarden en functies, zijn nodig om de stof zijn stevigheid te geven".

Naar de rand

Huysmans vond dat de openbare bibliotheek op digitaal terrein goed bezig is, maar constateerde wel dat de bibliotheek op internet tamelijk onzichtbaar is: op de grote portals schitteren de bibliotheken door afwezigheid. "Dat is nog overkomenlijk als men de digitale bibliotheek maar langs andere wegen weet te vinden. Ernstiger vanuit bibliotheekperspectief kan op termijn de consequentie zijn dat de bibliotheek daalt in de rangorde van plaatsen waar mensen op zoek gaan naar informatie en cultuur". Hij vertelde dat uit onderzoek blijkt dat naarmate mensen jonger zijn bieb en encyclopedie meer worden ingeruild voor bronnen op internet. De bibliotheek bevindt zich op zijn best aan de rand van hun cognitieve informatielandkaart. En Huysmans is niet negatief over internet: "er is veel betrouwbare informatie te vinden en veel waardevolle cultuur – virtuele musea, digitale archieven, klassieke en populaire muziek, de digitale bibliotheek der Nederlandse letteren – en zo kan ik nog wel even doorgaan".

Samenwerking met marktpartijen

Volgens hem is het echter voor degenen die de kennis en vaardigheden missen om op internet te zoeken minder paradijselijk. Daar hebben en houden openbare bibliotheek en onderwijs een belangrijke taak. Hij pleitte ook voor samenwerking met marktpartijen en door de markt gefinancierde instellingen. "Mocht Google ooit geld gaan vragen voor zijn diensten dan zijn de bibliotheken door hun ledenaantallen een

zeer interessante partij om mee te gaan praten. En voor zover juridisch mogelijk moeten wat mij betreft de openbare bibliotheken goede ideeën uit de markt en niet te vergeten de Open-Source-beweging schaamteloos kopiëren in hun eigen dienstverlening. Het fenomeen "wiki" en meer in het algemeen wat momenteel "Web 2.0" of "het sociale web" wordt genoemd, lijkt me een interessante weg om leden en niet-leden aan de bibliotheek te binden".

Normen overtuigen minder

Voor wat betreft de vier kernwaarden en negen normatieve principes, merkte hij op dat het in een complexe samenleving steeds moeilijker wordt om algemeen geldende normen te handhaven. "Steeds vaker komen van normenstelsels, om het even of ze van religieuze of meer aardse oorsprong zijn, de interne tegenstrijdigheden aan het licht, en daardoor overtuigen ze minder. Anders gezegd: normatieve uitgangspunten vragen, als de diagnose juist is, meer en meer om een kennismatige, of wetenschappelijke onderbouwing. Dit zou mutatis mutandis voor het openbaar bibliotheekwerk moeten betekenen dat ook hier het zwaartepunt in de rechtvaardiging verschuift van algemeen-geldende normen naar een meting van de openbare bibliotheekprestaties".

Samenleving en media

De rede begint met beschouwingen over de informatiesamenleving, de kenniseconomie en de mediamaatschappij. Ook is er een uitvoerig deel over de normatieve grondslagen van het openbaar bibliotheekwerk in een historisch perspectief. Verder gaat de rede in op het communicatiebestel en de typen mediasystemen in verschillende landen.

De volledige tekst is o.a. te vinden op www.debibliotheken.nl.

Drenthe scoort het best bij inhoudelijke vernieuwing

Bij de inhoudelijke bibliotheekvernieuwing zijn *koplopers, middenmoters en achterblijvers*.

De **koplopers**, waarbij 75% of meer van de onderzochte bibliotheken voldoende scoren op het totaal van de inhoudelijke

vernieuwing, zijn te vinden in Drenthe (als enige provincie zelfs 100% voldoende), Groningen, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland. De **middenmoters**, waar 50 tot 63% van de onderzochte bibliotheken voldoende scoren, zijn te vinden in Friesland, Overijssel, Gelderland, Flevoland, Zeeland en Noord-Brabant.

Achterblijvers met slechts 36% voldoende zitten in Limburg.

Naast het gemiddelde is ook gekeken naar de vraag waar zich uitzonderlijk goede bibliotheken bevinden. De meeste goede tot zeer goede bevinden zich in Groningen, Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland.

Dat concludeert de Monitor 2006, in opdracht van het Procesbureau gemaakt door **drs. J.M. Kasperkovitz, drs. M.H.L. van Tits en dr. P.A.M. van den Akker**.

Kenmerken

Het begrip "inhoudelijke vernieuwing" werd gekoppeld aan vier kenmerken:

1. de bibliotheek is er voor iedereen;
2. de bibliotheekproducten zijn gemakkelijk toegankelijk (fysiek en digitaal);
3. de bibliotheek staat midden in de samenleving;
4. in de bibliotheek is niemand te jong of te oud om te leren.

Het onderzoek omvatte 129 bibliotheken die in 124 (van alle = 157) bibliotheekclusters liggen die in 2005 in oprichting waren (*volgens het overzicht van het Procesbureau medio 2005*). Daarmee is volgens de onderzoekers 79% van de basisbibliotheken (i.o.) in de steekproef vertegenwoordigd.

Klein en groot

Kijkend naar grote en kleine bibliotheken, is gebleken dat meer dan de helft van de kleine nog onvoldoende scoort. Daarentegen scoort 87% van de grote voldoende en 61% goed of hoger.

Netwerkmiddel

Onderzocht is of er een verband is tussen de inhoudelijke vernieuwing en de netwerkmodellen die de Monitor 2005 onderscheidde, het cohesiemodel en het marktmodel. Een dergelijk verband kan niet worden aangetoond.

Aansturing netwerk

Ook is onderzocht of er een verband is tussen de inhoudelijke vernieuwing en de wijze van aansturing van het netwerk. In een deelstudie over de provinciale netwerken, onderscheidde Kasperkovitz 3 typen van aansturing:

Belegd bij:

1. de PSO;
2. het PDO;
3. de PSO en het PDO samen.

Er is geen verband aangetoond tussen de inhoudelijke vernieuwing en het type aansturing.

Personeel scoort goed

Het rapport bevat uitvoerige tabellen, ook van de afzonderlijke kenmerken van inhoudelijke vernieuwing. Gebleken is dat de bejegening door en klantvriendelijkheid van het personeel (een deelaspect van kenmerk 1) overal goed scoren, maar juist het beste in de kleine bibliotheken. De Monitor noemt dan ook als eerste aanbeveling te onderkennen dat het frontoffice-personeel een essentiële factor is. "Schaalvergroting en professionalisering mogen er niet toe leiden dat het personeel aan de balie minder toegankelijk, persoonlijk of behulpzaam wordt".

De hele Monitor 2006 is te vinden op www.bibliotheekvernieuwing.nl.

WOB bezoekt de nieuwe, onervaren werkgevers

Eén van de gevolgen van de "bibliotheek-vernieuwing" is dat er in bibliotheekland heel wat nieuwe, onervaren werkgevers bijkomen. De Werkgeversvereniging Openbare Bibliotheken (WOB) meldt in haar WOB-berichten van september het volgende: "De vorming van nieuwe basisbibliotheken heeft geleid tot veel nieuwe werkgevers in de sector. Veel van deze nieuwe werkgevers zijn lid geworden van de WOB. Reden voor de WOB om deze nieuwe leden te bezoeken. Twee medewerkers van de WOB maken in een persoonlijk gesprek kennis met directie en een of meer medewerkers van het nieuwe lid en vertellen wat de WOB is, wat zij doet voor haar leden en wat zij kan betekenen voor individuele leden.

De gesprekken vinden plaats in oktober en november in een van de bibliotheken die dele uitmaken van de basisbibliotheek van de nieuwe werkgever. Later zullen ook de basisbibliotheken worden bezocht die nog geen lid zijn van de WOB".

Auditoren aan de slag

VNG en VOB zullen de *Stichting Certificering Openbare Bibliotheken* oprichten. Het bestuur van deze Stichting zal bestaan uit:

- twee leden, aan te wijzen op bindende voordracht van de VNG;
- drie leden op bindende voordracht van de VOB.

Zij kiezen uit hun midden een voorzitter. Het bestuur van de Stichting houdt toezicht op de procedure van toetsing en doet voorstellen voor verbeteringen van zowel de procedure als de normen.

Er zijn auditoren aangetrokken met *een academisch werk- en denkniveau*, afkomstig uit de culturele sector (waaronder bibliotheekwerk). De website vermeldt de volgende namen:

- Mr. drs. Bernadette van Pampus
- Drs. Nico Mogendorff
- Elise Wessels
- Silvio van Gool
- Koos Warnaar
- Jan Hammer
- Margriet van Boldrik
- Drs. Girbe Buist
- Tieske Slim
- Drs. Willem van Raaijen
- Drs. Fred Schot
- Herman Heemskerck

zie verder www.certificaat.nl.

Er zijn inmiddels drie bibliotheken gecertificeerd: Haarlem, Hengelo en Vlissingen. Zij draaiden het afgelopen jaar al proef met de certificering.

Zoals eerder was gemeld, gaat de VNG er van uit dat *het instapniveau* voldoende is om gecertificeerd te kunnen worden en het *huidige gemeentelijke volume* aan bijdragen voldoende om (globaal gezien) de richtlijnen voor een BB te kunnen halen.

(Het instapniveau is: € 11 per inwoner voor gemeenten tot 30.000 inwoners, € 12 per inwoner voor gemeenten tussen 30.000 en 90.000 inwoners en € 15 voor gemeenten met meer dan 90.000 inwoners.

De gemeenten dragen gezamenlijk € 333.580.000 bij aan openbare bibliotheken, de provincies structureel € 35.574.000 (aan de PSO's) en het

rijk € 2.959.000 (aan de VOB, voor de stelseltaken) - bron: www.vng.nl. In het totaal ontvangt de VOB van OCW structureel € 5.447.338 - bron: advies Raad voor Cultuur d.d. 24 juli 2006).

Websites veroorzaken meer vragen via telefoon en loket

"Zeventig procent van de elektronische diensten van de overheid is bij burgers onbekend. Dat blijkt uit nog niet gepubliceerd onderzoek van de Twentse hoogleraar Informatiesamenleving **Jan van Dijk**, dat dit najaar verschijnt".

Dat meldde *Binnenlands Bestuur* van 18 augustus 2006.

Het bericht vervolgde: "Van Dijk vroeg burgers naar hun gebruik van websites van ministeries, gemeenten, overheidsdiensten als de Belastingdienst en het UWV en algemene sites als overheid.nl en postbus51.nl. In de groep ondervraagden waren 'digibeten' zoals ouderen en etnische minderheden en 'veelgebruikers' als hoger opgeleiden en jongeren evenredig vertegenwoordigd. Ook de veelgebruikers waren van de meeste diensten niet op de hoogte of konden slecht met de websites uit de voeten. Digitale diensten besparen de overheid geen kosten voor balies of telefonische dienstverlening. Door de onduidelijkheid op Internet wordt het juist drukker aan de loketten en de telefoons, concludeert Van Dijk".

Kort Vernieuwingsnieuws

Geen fusie bibliotheken Haarlem en Heemstede

Een kleine meerderheid van de gemeenteraad van Heemstede, bestaande uit Heemsteeds Burger Belang (HBB), Groen Links, CDA en Nieuw Heemstede, ziet geen meerwaarde van een fusie tussen de bibliotheken van Heemstede (25.644 inw.) en Haarlem (146.739 inw.). Zij stemden 28 september tegen het voorstel van wethouder **Nera Otsen** (PvdA) om akkoord te gaan met een intentieverklaring voor verzelfstandiging van de gemeentelijke bibliotheek en fusie met de Stadsbibliotheek Haarlem (een gemeentebibliotheek die eveneens verzelfstandigd zal worden).

Het CDA vindt samenwerking wel nuttig, maar zag geen heil in fusie. Groen Links meende dat samenwerking en fusie wel goedkoper kunnen lijken, maar dat ze ook kunnen leiden tot verschraling van het aanbod en de dienstverlening. Het HBB zei dat er al over trouwen wordt gesproken terwijl de partners nog niet eens samenwonen. De wethouder kon de meerderheid van de raad, die naast de genoemde partijen bestaat uit PvdA, VVD en D66, niet overtuigen.

Structurele provinciale subsidie naar Cubiss

De provincie Noord-Brabant heeft besloten de structurele provinciale subsidie aan Cubiss (v/h PBC Noord-Brabant) te blijven verstrekken.

Het Directieoverleg Brabantse Bibliotheken (DOBB) heeft steeds gepleit voor het Utrechtse model: zowel de structurele provinciale subsidie als de OCW-vernieuwingsgelden aan het provinciaal directieoverleg geven, waarna die kan bepalen hoe het uitgegeven wordt en welke rol de PSO daarin kan spelen. Cubiss wilde echter graag een directe subsidierelatie met de provincie houden, zodat haar bestaanszekerheid goed geregeld is.

DOBB-voorzitter **Joep van Dijk** zegt te kunnen leven met de constructie, mits er een convenant komt waarin het partnerschap van provincie, Cubiss en DOBB wordt geregeld volgens de principes van opdrachtgever en opdrachtnemer.

Joep van Dijk: "Overigens is natuurlijk het allerbelangrijkst dat het partnerschap gestoeld is op vertrouwen en klant-leverancier-processen. Bij de huidige Cubiss-generatie is deze attitude zonder meer herkenbaar aanwezig. Er is bijvoorbeeld een gezamenlijke werkgroep CUBISS/DOBB ingesteld om de eerste- en tweede-lijns-taken uit elkaar te halen. De visies van beide partijen hierop zijn zonder meer met elkaar in overeenstemming. Daarnaast is het van vitaal belang dat de provincie als opdrachtgever voor het bovenlokale bibliotheekwerk haar regierol krachtadig ter hand neemt en een verbindende rol speelt in het provinciale netwerk naar de partijen DOBB, Cubiss en gemeenten".

Met de keus voor een directe subsidierelatie met de PSO en het verstrekken van OCW-projectgelden aan het PDO maakte de provincie Noord-Brabant dezelfde keus die eerder al door de provincies Gelderland, Noord- en Zuid-Holland was gemaakt.

Overeenkomst acht PSO's

Zes PSO's, te weten de PBC Drenthe, Biblioservice Gelderland, ProBiblio, de Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss en Bibliotheekhuis Limburg hebben een overeenkomst tot samenwerking getekend.

Het Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB) en het Bibliotheek Service Centrum Utrecht (BiSC) zullen zich hierbij aansluiten. De PSO's zijn overeengekomen een programma van projecten te realiseren. De PSO's willen synergievoordelen behalen. Deelname staat open voor PSO's die nog niet in de samenwerking betrokken waren, t.w. Biblionet Groningen, Bibliotheekservice Fryslân en de Overijsselse Bibliotheekdienst (OBD). Biblionet Groningen en de OBD werken aan een noordelijk netwerk.

Gesloten huishouding voor provincies?

"Uit een recente ledenpeiling blijkt dat ruim driekwart (77 %) van de VNG-leden voorstander is van een *gesloten huishouding* voor provincies. Provincies moeten zich concentreren op verkeer, vervoer en water en hun rol moet faciliterend en coördinerend zijn. Jeugdzorg is geen zaak van de provincies, maar van de gemeenten, vindt de VNG".

Dat meldt Binnenlands Bestuur van 29 september 2006 onder de kop *IPO en VNG ruziën over rol provincies*.

Een gesloten huishouding voor provincies houdt in dat provincies vastgelegde taken krijgen. De gemeenten verwachten hier meer ruimte van om zelfstandig hun werk te doen.

"Onbegrijpelijk"

"IPO-voorzitter **Jan Franssen** wijst er op dat de "open huishouding" van rijk, provincies en gemeenten een belangrijker pijler vormt van onze gedecentraliseerde eenheidsstaat. Franssen vindt het onbegrijpelijk dat de gemeenten voor zichzelf alle vrijheid en ruimte claimen, terwijl gelijktijdig de provincies in het nauwe keurslijf van de gesloten huishouding worden geperst".

Op het VNG-verkiezingscongres van 9 november kunnen de gemeenten zich uitspreken over de gesloten huishouding voor provincies.

Opinie

Drukte in de Randstad; publiek mag niks merken

De grote vraagstukken in de Randstad komen niet tot een oplossing als gevolg van de "bestuurlijke drukte".

Er circuleren thans 3 hoofdoplossingen voor dit vraagstuk:

1. Een **grote Randstadprovincie**, ontstaan uit een fusie van de gehele provincies Noord-Holland, Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland.
2. Een **kleine Randstadprovincie**, bestaande uit de verstedelijkte zuidelijke delen van Noord-Holland, Almere, de verstedelijkte westelijke delen van Utrecht en de verstedelijkte delen van Zuid-Holland (met een "groen hart"). Voor de resten is ook al een oplossing bedacht: de **Stadsrandprovincie**, bestaande uit Noord-Holland boven het Noordzeekanaal, de Noordoostpolder, Oostelijk Flevoland en oostelijk Utrecht.
3. Een **Noordvleugelprovincie**, bestaande uit Noord-Holland, Flevoland en Utrecht en een **Zuidvleugelprovincie** bestaande uit Zuid-Holland.

En verder kan ieder natuurlijk nog meer varianten bedenken.

Directionele drukte

Ook de "bibliotheekvernieuwing" loopt in de Randstad geheel volgens verwachting, d.w.z. chaotisch of, zo men wil, pluriform. Naast de bestuurlijke drukte kennen we natuurlijk op bibliotheekgebied ook de *directionele drukte*. Basisbibliotheken (in oprichting) variëren thans van 22.000 tot 770.000 inwoners (maar Almere wordt Amsterdam-Oost, dus tel er straks een paar honderdduizend bij!). Naast BB'en en BB'en in oprichting (waarvan sommige al heel lang) zijn er een SOOB, BOZH, SUB, SFB, ProBiblio, WSF en BiSC. Er zijn zwaartepunten, lichtpunten, hoogtepunten en dieptepunten, er zijn prioriteiten en posterioriteiten, er is coördinatie en autonomie, er zijn geldstromen en er zijn vissers in geldstromen, er is visie en opportunisme, er is chaos en pluriformiteit.

Het *Noordhollands Dagblad* meldde naar aanleiding van een geval van langdurige "basisbibliotheekvorming": "Het publiek mag qua serviceverlening niks merken van de operatie. Kort door de bocht komt het er op

neer dat de bibliotheken een centrum moeten worden van (digitale) informatie, cultuur en educatie".

WK

Commentaar 1

Poedel of regisseur?

Stel, je heet **Jan-Ewout van der Putten**, je bent secretaris-directeur van de Vereniging van Openbare Bibliotheken en je wilt wat met bibliotheekwerk in een gedecentraliseerde eenheidsstaat waarin de overheidslagen elkaar sinds de tijd van **Johan van Oldenbarnevelt** voortdurend hun taken en bevoegdheden betwisten.

Wat te doen om enige landelijke eenheid te scheppen, om al die bibliotheekkickers in een landelijke bibliokruiwagen te krijgen en te houden?

- **Zorg** dat je als VOB op loopafstand gevestigd bent van OCW en het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing: echt waar, gewoon praten werkt veel beter dan bellen en e-mailen. Luister dus niet naar je leden en ga *niet in Utrecht* zitten.
- **Zorg** dat er een Koepelconvenant komt tussen VNG, IPO en OCW. Fluister ze in welke programmalijnen ze moeten volgen.
- **Zorg** dat er Aanvullingen op dat Koepelconvenant komen die de eerst nog wat vage OCW-geldstroom naar de provincies voor vijf programmalijnen steeds verder aanscherpen.
- **Hou** zo veel mogelijk - vooral kritische - leden te vriend door ze mooie, eervolle nevenfuncties te geven (librarian-in-residence, bestuurslidmaatschappen) en door ze af en toe afwisselend eens te prijzen.
- **Hou** de PBC's/PSO's (te groot, te machtig, te lastig) zo veel mogelijk buiten de deur en verplaats het begrip "economies of scale and skills" van PBC's naar zwaartepuntbibliotheken - je grootste leden.
- **Laat** het in de VOB-ledenvergaderingen zo min mogelijk op stemming aankomen, agendeer zo veel mogelijk als mededeling en schrijf dan over (bijvoorbeeld) de *nota collectiebeleid* in een stuk dat door het Procesbureau als bijlage bij de Prioriteitenagenda naar de provinciale

ambtenaren is gezonden dat die in de ledenvergadering van juni "is besproken". Vertrouw op de zwijgende meerderheid.

- **Laat** de Raad voor Cultuur rustig kritisch adviseren, laat de kritiek langs je heen glijden: OCW heeft je veel te hard nodig om nog wat van haar eigen bibliotheekambities in een gedecentraliseerde situatie waar te kunnen maken.
- **Praat** zoveel mogelijk over de broodnodige transformatie van bibliotheken, PBC's en PDO'en, zorg er voor dat OCW en Procesbureau deze steeds op de agenda's zetten en zwijg zo veel mogelijk over de noodzakelijke transformatie van je eigen club.
- **Geef** openlijk toe dat je in een spagaat tussen je leden en OCW zit en zeg dat het juist je taak is om met dat spagaat om te gaan.

Blair is de *poodle* van Bush, maar is Van der Putten nu de poedel van OCW of is hij de regisseur van de regisseur (OCW/Kamer-man) van de regisseurs (de provincies)? Hoe dan ook, heeft de VOB zich bij Stuurgroep en Procesbureau en via het Procesbureau bij de provincies inmiddels een stevige regierol verworven met betrekking tot de aanwending van OCW-gelden in de provincies.

Wat vinden de BB'en (i.o.), de PDO'en en de PSO's er eigenlijk van? Toch niet te druk met zichzelf bezig? Toch niet te zeer verdeeld om *een heldere visie* te ontwikkelen op *een gezonde relatie* tussen gemeenten (bijdrage aan bibliotheken € 333 miljoen), provincies (bijdrage € 35 miljoen) en rijk (structurele bijdrage € 5,5 miljoen), alsmede bibliotheken, PDO'en/PSO's en VOB, zodat de klacht dat de VOB met OCW-geld dingen ontwikkelt waarvan de bibliotheek (met als primaire financier de gemeente) maar weer moet zien hoe die ook in de toekomst geëxploiteerd kunnen worden niet meer geuit hoeft te worden?

De VOB maakt handig en slim (compliment!) gebruik van de ruimte die de leden haar bieden. Wie zwijgt, stemt toe. Wie toestemt, moet niet zeuren over centralistische neigingen van de VOB, want in centralisme zit haar bestaanszekerheid. En zoals bij alle organisaties, is ook bij de VOB bestaanszekerheid een groot goed.

WK

Commentaar 2

Monitor: verband tussen structuur en inhoud?

De Monitor 2006 over inhoudelijke vernieuwing laat interessante gegevens zien. Jammer is dat niet op meer punten dan de twee genoemde gekeken is naar het verband tussen structuur en inhoud. Wat dat betreft zijn de vraag of er op netwerkgebied een cohesie- of marktmodel is en de vraag hoe de aansturing van het netwerk is veel te mager.

Interessant zou zijn geweest eens na te gaan wat het verband is tussen clustering ("basisbibliotheekvorming") en inhoudelijke vernieuwing. De verantwoording meldt dat de onderzochte 129 bibliotheken in 124 (van de 157) clusters liggen die volgens het overzicht van het Procesbureau van medio 2005 in oprichting waren. Deze mededeling roept een aantal vragen op.

Het overzicht van het Procesbureau laat per provincie zien wat er aan "basisbibliotheken" bestaat of ontstaat. Daarbij worden ook genoemd de (veelal grotere) bibliotheken die niet meedoen aan clustervorming.

In Groningen wordt wel aan clustervorming gedaan, maar is dat uitdrukkelijk geen basisbibliotheekvorming, daar Biblionet het centraal werkgeverschap heeft. In Drenthe en Overijssel wordt niet gedaan aan bovengemeentelijke basisbibliotheekvorming. Blijkens *bijlage 1* van het de Monitor hebben de onderzoekers de 12 Drentse gemeenten en de 25 Overijsselse gemeenten echter meegeteld als cluster. En verder hebben zij overal de veelal grotere bibliotheken die niet meedoen aan clustervorming meegeteld als cluster (in oprichting).

Als de onderzoekers zich bij het begrip clustervorming beperkt hadden tot echte clusters (d.w.z. *nieuwe* clusters die bibliotheken in twee of meer gemeenten omvatten) waren ze op aanzienlijk minder dan 157 uitgekomen en dus ook op 124. Wat dat betreft was het overzicht van het Procesbureau geen goed uitgangspunt. Jammer, want nu is niet te zien of bibliotheken die niet in clustervorming zitten beter of slechter scoren dan bibliotheken die wel in clustervorming zaten of nog zitten.

Geheel onwetenschappelijk, maar niet uit de lucht gegrepen, zou ik wel een paar conclusies aan het onderzoek willen toevoegen:

1. De provincie waar het minst aan structuurverandering is gedaan, waar de bibliotheken binnen de gemeentegrens blijven en waar de PSO als enige in Nederland nog gewoon PBC heet scoort inhoudelijk het allerhoogst: Drenthe. Hoe ouderwets op structuurgebied, hoe moderner op inhoudelijk gebied.
2. De provincies die vooropliepen in de clustering ("basisbibliotheekvorming"), te weten Friesland en Noord-Brabant, zitten inhoudelijk slechts in de middenmoot.
3. Provincies waar veel problemen zijn op het gebied van clustering en waar veel (grotere) bibliotheken helemaal niet meedoen aan clustering, zoals Noord- en Zuid-Holland, scoren inhoudelijk heel behoorlijk.
4. De provincie die wel aan clustering, maar niet aan basisbibliotheekvorming doet (Groningen) scoort inhoudelijk heel behoorlijk.
5. Het bibliotheekpersoneel in de frontoffice is fantastisch: ondanks de grote, geldverslindende, contraproductieve structurellende die de Koepel-convenantpartners de bibliotheken hebben aangedaan, blijven de personeelsleden zeer klantvriendelijk!

WK

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 10 organisaties: Biblionet Groningen, Bibliotheekservice Fryslân, PBC Drenthe, Overijsselse Bibliotheekdienst, Biblioservice Gelderland, PBC Utrecht, ProBiblio (PSO voor Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (v/h PBC Noord-Brabant) en Bibliotheekhuis Limburg.

De relatie tussen deze 10 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u mij op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient meer discussie in het openbaar.